

Živé ploty opravdu živé



Florika pestrokrovecník včelový (*Trichodes apiarius*) na květu hlohyně

Živé ploty jsou součástí téměř každé zahrady či parku. Mohou plnit více funkcí, ale ta hlavní a převažující je nahradit plot, který by od sebe odděloval dva odlišné prostory. Jsou pro ně vhodné především dřeviny dobře snášející každoroční tvarování. V současné době se můžeme setkat již i s dalšími formami, jako je například volně rostlý a netvarovaný živý plot.

Účelem tohoto příspěvku však není psát o živých plotech obecně – i když ani tomu se v úvodu nevyhneme – ale především o jejich jiném potenciálu než jen oddělovat prostory. Tedy o tom, o kterém se toho příliš mnoho nenapsalo. Konkrétně jde o živé ploty jako hostitele celé řady druhů hmyzu.

Na úvod to, co se již dobře ví

O živých plotech, vhodných dřevinách, zakládání a péči o ně se toho mnoho napsalo. V úvodu je třeba vzpomenout monografii Bohumila Kavky z roku 1968 nazvanou Živé ploty s podtitulem – v domácích zahradách, parcích a krajině. Vydána tedy byla již před čtyřiceti lety. O pů-

vodu živých plotů píše, že byly vysazovány původně jen k ohraničení pozemku u domu. A to tak, aby je chránily před poškozením zvěří nebo vetřelci, proto se vysazovaly hlavně křoviny trnité, a dále, že jinak se keře ponechávaly volnému vzrůstu. Jako okrasný prvek se rozmohly živé ploty až v 17. století v baroku. Dále se také věnuje výběru vhodných dřevin od jehličnatých – kdo by neznal tují či cypřišky, přes stálezelené listnáče – např. buxus, až po opadavé listnáče – habr, hloh nebo ptačí zob.

Živé ploty dnes

Živé ploty vysazujeme dnes na zahrady především proto, aby nás chránily před očima nenechavců či sousedů nebo aby zabránily pohledu na užitkovou část zahrady či průhledu na nežádoucí objekty v sousedství. Mimo zahrady mohou dobře sloužit jako protiprachová nebo protihluková zábrana.

Zřejmě nejčastěji můžeme vidět poměrně odosobnělé a snad již přežitě tvarované živé ploty z tují či cypřišků, často hýřících v našem okolí nepřijemnými a oku příliš neladivými barvami (žluté, modré, pana-

šované). Mezi stálce a indikátory dobrého vkusu patří buxusy a tisy, které jsou dlouhověké a dají se tvarovat bez obtíží do rozličných tvarů. Určitě nelze opomenout ani vkusný habrový živý plot, který stejně jako tis patří mezi naše původní dřeviny. Co však všem těmto dřevinám chybí a čemu ani Kavka ve své poměrně vydařené monografii nevěnuje pozornost? Na tuto otázku by určitě nejlépe odpověděli včelaři. Jsou to nápadně kvetoucí a nektarodárné dřeviny.

Jaký živý plot?

Nejčastějším přáním bylo, je a určitě bude mít vkusně tvarovaný živý plot. Jeho údržba je ale poměrně náročná a nákladná. Stále častěji se již můžeme setkat s takzvanými volnými živými ploty. Jejich funkce je zpravidla stejná, ale nejsou tak náročné na údržbu, jelikož se netvarují. Nevýhodou je, že zaberou mnohem více místa, což může být na malé zahradě problém. Lze použít vyšlechtěné kultivary (např. sloupovité), ale živý plot z nich bývá mnohem dražší. Do volně rostoucích živých plotů lze využít nápadně kvetoucí dřeviny či

dřeviny okrasné plodem. I když samozřejmě existují i dřeviny, které vždy alespoň trochu zakvetou či zaplodí i sestřihované.

Kvetoucí živé ploty

Volně rostlé a tedy i hojně kvetoucí živé ploty jsou především určené pro větší zahrady. Avšak ani u malých zahrad není nic ztraceno. Živý plot má být především neprůhledný, a to pokud možno po celý rok. Zároveň dřeviny musí snášet řez. Ale hlavně musí kvést ...

Takových dřevin skutečně není mnoho, ale výborně tuto vlastnost splňují především hlohyně šarlatová (*Pyracantha coccinea*) a ptačí zoby (hlavně *Ligustrum ovalifolium*).

Hlohyně šarlatová (*Pyracantha coccinea*) je stálezelený listnatý keř původem z jihovýchodu Evropy, Malé Asie a Kavkazu. Její výhodou je, že je naprosto neprostupná, protože je vybavena mnoha trny. Kvete na přelomu května a června v závislosti na klimatických podmínkách. Velmi dobře snáší sestřih, ale již hůře zmlazování, proto je třeba již od

začátku věnovat péči dobrému zapěstování tvaru. Kromě toho, že její bílé až nažloutlé květy jsou pastvou pro řadu zástupců florikolního hmyzu (denní motýli, pestřenky, blanokřídlí), je velmi dekorativní svými drobnými a kulatými, zhruba půl centimetru velkými plody. Pěstuje se v celé řadě kultivarů, které se od sebe liší především barvou plodů – od žluté 'Soleil d'Or' přes světle oranžovou 'Orange Glow', tmavě oranžovou 'Orange Charmer' až po rudou 'Fiery Cascade'. Původní zbarvení plodu v přírodě je červené. Existuje i minimálně jeden kultivar s panašovaným listem 'Mohave Silver'.

Ptačí zob vejčitolistý (*Ligustrum ovalifolium*) je poloopadavý listnatý keř, který pochází původně z Japonska. Je velmi podobný našemu ptačímu zobu obecnému (*Ligustrum vulgare*). Dorůstá maximálně pěti metrů a již po výsadbě zpravidla poměrně bujně roste. Jelikož jde o poloopadavý keř, může se při tužších zimách nebo ve

vyšších polohách stát, že mu přes zimu listy opadají. Jinak opadávají, až když raší listy nové. Jeho výhodou je, že je možné ho s úspěchem zmlazovat až u země. Kvete hustými bílými latami v červenci. Půlcentimetrové plody jsou černé a mírně jedovaté, není proto příliš vhodné jej pěstovat u dětských hřišť a na podobných místech. Poměrně známý je kultivar 'Aureum' se žlutě panašovanými listy. Podobný je kultivar našeho *L. vulgare* 'Atrovirens', který je také poloopadavý, kvete však o něco dříve.

Obě zmíněné dřeviny se pěstují především v přísně tvarovaných živých plotech. I když hlohyně je vhodná i jako solitéra nebo do volně rostlého živého plotu. Proto je nasnadě otázka jak zabezpečit, aby i tvarované živé ploty z těchto dřevin kvetly? Většina živých plotů se tvaruje nejprve mimo vegetační období. Nejlépe těsně před rašením. Předejde se tak tomu, že ostříhané ploty z listnáčů jsou delší dobu průhledné. A druhé tvarování přichází většinou podle potřeby, když plot ztrácí svou pravidel-



Sameček *Valgus hemipterus* na květu hlohyně šarlatové

nost. Odpověď je tedy prostá: s tvarováním počkat až po odkvětu. U hlohyně by to neměl být větší problém, ale u ptačího zobu již ano. Velice těžko bude zahradník vysvětlovat svému klientovi, proč zanedbává údržbu jeho živého plotu. A tak kromě odpovědi o nedbalé eleganci to může být i argumentace v podobě po-

hledu na krásně kvetoucí a díky hojným hmyzím návštěvníkům i opravdu živý – živý plot.

Druhy hmyzu navštěvující květy

Druhů hmyzu navštěvujících květy dřevin v živých plotech je nespočet.



III. KVĚTINOVÝ PLES



Kolem tří stovek menších či větších unikátních květinových dekorací a vazeb, které na jeden lednový večer promění Palác Žofín v jedno obrovské květinové jeviště – to je Květinový ples Botanické zahrady hlavního města Prahy.

Nádherná květinová aranžmá jsou pokaždé dílem floristek a studentů Vyšší odborné školy zahradnické a Střední zahradnické školy v Mělníku. Nebudou chybět ani na III. Květinovém plese 23. ledna 2009.



(Vstupenky na III. Květinový ples lze zakoupit v pokladně paláce Žofín, a to v pracovní dny od 12.00 do 16.30 hod – tel. 222 924 112).



Rušník krtičník (Anthrenus scrophulariae) na hlohyni

Je také jasné, že na živém plotu vysázeném v zahradě poblíž chemického závodu v severních Čechách bude poněkud méně živo než na jiném místě v malebné vísce v jižních Čechách.

Blanokřídli

Tradičním návštěvníkem květů jsou zástupci blanokřídleho hmyzu (Hymenoptera). Jsou to především dělnice včely medonosné (*Apis mellifera*). Poměrně často lze zastihnout i na květech různé druhy mravenců nebo parazitoidy, jejichž larvy se vyvíjí v larvách jiného hmyzu a hubí je. Jejich dospělci jsou velmi nároční na potravu v podobě nektaru. Jsou to především lumci (Ichneumonidae), lumčici (Braconidae). Mezi nejkrásnější zástupce blanokřídleho hmyzu patří zlatěnky (Chrysididae). Jejich dospělé vosičky doslova hýří leskem a barvami. Nežidka je možné spatřit lovcí sršni obecnou (*Vespa crabro*), která na květech útočí na svou kořist, kterou jsou často včely.

Brouci

Mezi další mnohem více známé návštěvníky květů patří brouci (Coleoptera). Asi nejnápadnější jsou bezesporu zlatohlávci, a to jak barvou, tak velikostí. Kromě vcelku běžných druhů, jako je zlatohlávek zlatý (*Cetonia aurata*), lze

nalézt i chráněného zlatohlávka tmavého (*Oxytyhrea funesta*), chlupáče (*Trichius sp.*) nebo při troše štěstí i velkého zlatohlávka skvostného (*Potosia aeruginosa*). Na květech loví i mnoho druhů drabčků (Staphylinidae), páteříčků (Cantharidae), bradavičníků (Malachidae) nebo pestrokrovníků (Cleridae). Na květech lze nalézt i kovaříky (Elateridae). Ti jsou známi tím, že když spadnou na záda, ihned se s cvaknutím vypruží do výšky, a to do té doby, než se jim podaří dopadnout na nohy. Dříve pro ně měla čeština výstižnější název pružníci. Opo-

menout nelze krásně vybarvené krasce. I na zahradách lze zastihnout vcelku běžného krasce lesknavého (*Anthaxia nitidula*). Pěkně vybarvení jsou i rušníci (*Anthrenus sp.*), jejichž larvy jsou velkým nepřítelem entomologů a jejich sbírek, které dokážou sežrat beze zbytku. Nelze opomenout hojně, avšak méně nápadné brouky lesknáčky (Nitidulidae), jejichž zástupci se buď květy živí, nebo na nich loví. Potkat můžeme i mnoho druhů většinou užitečných sluníčků (Coccinellidae). A v neposlední řadě i stehenače (Oedemeridae), hrotaře (Mordellidae) a velmi, ale



Vcelku hojný ohniváček černokřídlý (Lycaena phlaeas)

opravdu velmi mnoho zástupců tesaříků (Cerambycidae) a mandelínek (Chrysomelidae).

Motýli

Nápadnou skupinou jsou denní motýli (Papilionoidea), s jejichž dospělci se setkáme především na lukách. Nejčastěji vidíme hlavně okáče – okáč pohánkový (*Coenonympha pamphilus*), o. prosíčkový (*Aphantopus hyperantus*), o. luční (*Maniola jurtina*), o. bojínkový (*Melanargia galathea*). Poměrně časté jsou i různé druhy baboček nebo bělásků. Ti šťastnější z nás se mohou setkat i s hnědásky či perleťovci, případně s modrásky, ohniváčky nebo ostruháčky. Z nočních druhů motýlů jsou nepřehlédnutelní lišajové, kteří svým pohybem nápadně připomínají kolibřiky.

Dvoukřídli

A na konec bych neměl opomenout ani zástupce fauny dvoukřídlejších (Diptera), které většinou známe pod lidovým názvem mouchy. Kromě těch tradičních much se můžeme často setkat s pestřenkami, které napodobují žahadlové blanokřídle a jejich larvy se živí dravě na mšicích.

Netradiční nabídka

Jeden známý nám kdysi vyprávěl, jak si pořídil akvárium a od té doby se nekouká na televizi. Pokud se postavíte poblíž kvetoucího živého plotu nebo se posadíte na židličku, můžete za pěkného počasí pozorovat doslova přírodní divadlo – od pracujících včel, sajících motýlů, sluníčků se pestřenek až po útočící sršně. Je to v podstatě něco, co nám příroda dává sama od sebe. Dnes bychom to nazvali vzletně mimoprodukční funkcí. A také to může být jedna z věcí, kterou lze nabídnout klientovi při realizaci či péči o zahradu – a navíc si trochu ulehčit práci při její údržbě. Její nedbalá elegance totiž opravdu svědčí celé řadě živočichů a mezi nimi i těm, které řadíme mezi ohrožené druhy naší fauny.

Text a foto Ing. Jakub Horák ¹⁾,
Tomáš Jirmus ²⁾,
¹⁾ ČZU v Praze FŽP,
²⁾ Jirmus-zahradnické služby